

УДК 336.

Омельченко Л.С.¹, Хаджинова О.В.², Кравченко Т.Д.³**ВПЛИВ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА РОЗВИТОК
БАНКІВСЬКОГО І РЕАЛЬНОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

У статті розглянуто прояви та напрямки впливу кризи на світову і українську фінансові системи та запропоновано антикризові заходи з нормалізації ситуації щодо оздоровлення банківської системи і реального сектору економіки України.

Ключові слова: фінансова криза, фінансова система, банківська система.

Омельченко Л.С., Хаджинова Е.В., Кравченко Т.Д. Влияние мирового финансового кризиса на развитие банковского и реального секторов экономики Украины. В статье рассмотрены проявления и направления влияния кризиса на мировую и украинскую финансовые системы и предложены антикризисные мероприятия по нормализации ситуации относительно оздоровления банковской системы и реального сектора экономики Украины.

Ключевые слова: финансовый кризис, финансовая система, банковская система.

L.S. Omelchenko, H.V. Khadzhinova, T.D. Kravchenko. Influence of the world financial crisis is on development of banking and real sectors of economy of Ukraine.

In the article considered were the directions and the influence of the world crisis upon the Ukrainian financial systems and anti-crisis measures are offered for normalization of situation with regard to improvement of the banking system and real the sector of economy of Ukraine.

Keywords: financial crisis, financial system, banking system.

Постановка проблеми. В сучасних умовах світова економічна і фінансова системи стикнулися з найбільшою за останні 50 років кризою. Цей складний час потребує концентрації інтелектуальних зусиль з метою вирішення існуючих проблем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань впливу світової фінансової кризи на економіку країн займаються багато вчених і науковців із різних країн, зокрема А.Анікін, О.Василик, А. Грязнова, Б.Данилишин, С.Демченко, І. Дорошенко, А. Єпіфанов, Н. Заяць, С. Мочерний, К. Павлюк, К.Рудий, І.Сало та ін.

Мета статті - аналіз впливу сучасного розвитку кризових явищ на банківський і реальний сектор України та інших країн світу.

На думку провідних економістів фінансова криза — це порушення рівноваги у функціонуванні системи фінансових відносин, яке проявляється у різкому падінні ВВП, що веде до нестабільності діяльності фінансових інститутів та кредитно-фінансових установ. Криза призводить до дефіциту державного бюджету, але може проявитись і без бюджетного дефіциту як наслідок погіршення умов торгівлі та балансу в поточних операціях. Таке погіршення веде до підризу валютного курсу, що негативно впливає на стан фінансового сектору країни через взаємопов'язаність валютного і фінансового ринків.

Викладення основного матеріалу. Фінансова криза має кілька складових: бюджетна криза, криза грошового обігу, валютна криза, банківська та біржова криза. Кризові явища характеризуються порушенням макроекономічної рівноваги, розбалансуванням взаємодіючих структур, зменшенням робочих місць та підвищенням безробіття, падінням рівня реальної заробітної плати, прибутків підприємств, обсягів торгівлі, наростанням взаємних неплатежів, порушенням грошово-кредитних відносин, обмеженням кредитної діяльності та зростанням позикових відсотків, високими темпами інфляції та знеціненням капіталу, масовим банкрутством підприємств та зростанням соціальної напруженості в суспільстві. Глибина кризи залежить від того, наскільки швидко її можуть передбачити і вжити необхідних заходів до її

¹ канд. екон. наук, доцент, Приазовський державний технічний університет, м. Маріуполь

² канд. екон. наук, доцент, Приазовський державний технічний університет, м. Маріуполь

³ ст. викладач, Приазовський державний технічний університет, м. Маріуполь

усунення. Якщо вдається своєчасно скоротити видатки бюджету і зупинити спад виробництва, фінансова криза не матиме серйозного руйнівного впливу, але не завжди вдається вжити антикризових заходів, якщо вступають у суперечність інтереси різних суспільних і політичних сил, тоді криза стає затяжною і весь тягар лягає на доходи населення.

Світова фінансова криза 2007-2008 років почалася з краху ринку іпотечних кредитів США у серпні 2007 року і поглиблювалась впродовж 2008 -2009 років.

Її дія відчувається всією світовою фінансовою системою і більшою мірою – в країнах із ринками, які формуються.

Передумовами виникнення сучасної світової фінансової кризи було зниження відсоткових ставок Федеральною резервною системою США. Це сприяло появу на фінансовому ринку «дешевих грошей». Спростився доступ до кредитних ресурсів для позичальників, які раніше не могли одержати кредит. Почалось необґрунтоване збільшення кількості іпотечних кредитів, що призвело до зростання вартості нерухомості. Щоб не знижувати темпи нарощування іпотечного кредитування, банківські установи почали свідомо надавати кредити неплатоспроможним позичальникам, орієнтуючись не на їхні доходи, а на динаміку вартості нерухомості. Високими темпами зростали обсяги неякісних позик, а з боку ФРС не було застосовано монетарних заходів щодо їх регулювання. Більш того, ФРС продовжувала утримувати низьку вартість грошей з метою стимулювання високих темпів зростання ВВП, що і спровокувало іпотечну кризу. Криза іпотечного кредитування зачепила інвестиційні та іпотечні банки. Їхні акції упали в ціні. Водночас почалось масове списання боргів внаслідок неповернення кредитів, що в свою чергу привело до банкрутства банків.

Банкрутства та кредитні втрати світових фінансових компаній перевищили півтрильйона доларів. Іпотечна та кредитна кризи змусили понад 100 банків та інвестиційних компаній списати більше 500 млрд. доларів США.

Відчутними є наслідки світової кризи і для країн Євросоюзу. Європейські банки різко обмежили обсяги кредитування, внаслідок чого виробничі підприємства перейшли до режиму економії, зменшуючи витрати і скорочуючи персонал. Все це не сприяло розвитку бізнесу.

Україна теж потерпає від світової фінансової кризи. В українській економіці світова фінансова криза має кілька проявів, але найбільш вразливими виявились банки. Світова криза призвела до кризи ліквідності у банківському секторі України. Останні роки вітчизняні банки активно розвивали кредитування населення за рахунок залучених із-за кордону коштів. Внаслідок впливу кризи закордонні банки згорнули свої кредитні програми, а українські банки опинились перед загрозою кризи ліквідності. Для повернення закордонних кредитів банки були змушені перекредитуватись за значно вищими ставками. Нові залучені з-за кордона кошти стали значно дорожчими. Крім того, були значно посилені вимоги до фінансового стану позичальників. Кредити подорожчали на 5-7%.

Для запобігання можливій фінансовій кризі в Україні Національний банк значно посилив вимоги до резервування за кредитними операціями, що теж призвело до подорожчання кредитів.

Подорожчання іпотечних кредитів та посилення вимог за ними завдало значних збитків будівельній галузі України, яка є основним індикатором рівня розвитку економіки. В умовах кризи багато потенційних позичальників не змогло отримати в банках іпотечні кредити. Покупці, що не потребували кредиту, очікували суттєвого зниження цін на житло внаслідок заглиблення кризи.

В результаті такої ситуації як на первинному так і на вторинному ринках житла України, починаючи з вересня 2008 року спостерігається застій. Майже всі будівельні компанії знизили темпи або взагалі припинили будівництво нових об'єктів. Це відповідним чином відобразилось на діяльності суміжних галузей і, у першу чергу, на виробництві будівельних матеріалів. Відповідно криза з будівельної галузі поширилась далі і негативно вплинула на загальноекономічні показники зростання.

Фінансова криза призвела до підвищення світових цін на енергоносії, а українська економіка дуже залежить від вартості цін на нафту і газ. Зросли ціни на паливно-мастильні матеріали. Це відобразилось і на підвищенні вартості транспортних послуг, що призвело до підвищення ціни врожаю і відповідно до росту цін на продукти харчування. Крім того, підвищення світових цін на нафту стало причиною зростання загальносвітового рівня інфляції, що спровокувало збільшення цін на всі імпортні товари. В свою чергу зросли ціни на газ, що

призвело до зростання цін на всю , і перш за все, на експортну продукцію України. Ситуація в експортоорієнтованих секторах економіки погіршилась, спостерігається катастрофічний спад виробництва.

В Україні відбувається зростання рівня інфляції, викликане не лише внутрішніми, а й зовнішніми чинниками. Це – імпорт загальносвітової інфляції, темпи якої прискорилися з моменту початку світової фінансової кризи. Зростання інфляції викликане двома причинами: знеціненням американського долара та підвищенням вартості енергоносіїв і продуктів харчування. Знецінення долара призводить до девальвації багатьох національних валют, які до нього прив'язані, а також до зростання цін на продукцію, що імпортується. Для України це актуально, оскільки переважна частина споживчих товарів імпортується.

Нестабільна ситуація з національною валютою і доларом спричинила відплив коштів із банківської сфери. За даними Національного банку України вже у жовтні 2008 року обсяг гривневих депозитів зменшився на 9.2 млрд., або на 2.7% і становив 330.9 млрд. грн. (у вересні було 340.1 млрд.грн.). Обсяги депозитів фізичних осіб зменшилися на 4.1%, депозитів юридичних осіб - на 0.6%. Цей факт є прямою ілюстрацією зростаючої недовіри до банків.

Обвал ринку нерухомості в Україні, зниження цін на товари, які становлять основу українського експорту, і падіння курсу гривні негативно позначилося на спроможності позичальників виконувати свої зобов'язання. З уповільненням темпів зростання обсягів кредитування частка проблемних кредитів лише збільшується.

З метою пом'якшення наслідків кризи Національний Банк України розробив та почав реалізацію плану антикризових заходів з нормалізації ситуації на валютному ринку, оздоровлення банківської системи, а також підтримки реального сектору економіки. Першочерговими стали заходи з приведення ринкового курсу до офіційного, була забезпечена шляхом довгострокового рефінансування достатня ліквідність окремих банків та банківської системи в цілому з метою утримання стабільності банківської системи; задля нормалізації ситуації на валютному ринку було вжито адміністративні обмеження, спрямовані на вплив капіталу та банківських депозитів, введено у дію цільові валютні аукціони та запроваджено валютні інтервенції з продажу валюти, скеровуючи ринок у потрібному напрямі. Було посилено також норми обов'язкового резервування за кредитуванням в іноземній валюті, що зменшило обсяги відповідних кредитів.

До основних проблем, які терміново потребують вирішення, можна віднести брак довіри населення до банківської системи та її недостатню капіталізацію.

На нашу думку, найближчими завданнями, які б відновили довіру до банківської системи, можуть бути:

- визначення напрямів фінансового оздоровлення за рахунок реорганізації, а за необхідності й ліквідації проблемних банків;
- розробки системи заходів щодо забезпечення своєчасного повернення комерційними банками депозитів клієнтів ;
- контроль за цільовим використанням коштів, спрямованих на підтримку ліквідності та рекапіталізацію комерційних банків;
- стабілізація на валютному ринку шляхом проголошення чітких курсових орієнтирів;
- проведення валютних аукціонів на умовах загальної конкуренції.

В реальному секторі економіки необхідно приділяти головну увагу розвитку тих його сфер, які мають суттєвий потенціал залучення довгострокових інвестицій як зовнішнього так і внутрішнього походження, наукоємним напрямом із перспективами швидкого впровадження інноваційних технологій. Також необхідно стимулювати розвиток малого бізнесу як засади відновлення загальної ділової активності в країні.

Висновки

1. Таким чином, підбиваючи загальні підсумки ситуації, що склалася в сучасній економіці, приходимо до висновків, що світова фінансова криза спричинила руйнівні дії в першу чергу у банківському секторі і привела до відчутних негативних наслідків. Банки стикнулися з кризою ліквідності, нестабільна ситуація з національною валютою і доларом спричинила відплив коштів із банківської сфери, падіння курсу гривні негативно позначилося на спроможності позичальників виконувати свої зобов'язання.
2. В реальному секторі виникла криза в житловому будівництві, яка перекинулася на суміжні

галузі. Зростання цін на енергоносії надзвичайно серйозно впливає на всю економіку України, а рівень світової інфляції - на динаміку інфляції в Україні.

3. Тривалість світової фінансової кризи та поглиблення її впливу на Україну потребують невідкладних антикризових заходів щодо підтримки стабільності і відновлення функціонування банківської системи, а також запобігання загрозам для реального сектору економіки.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б. Шлях до подолання кризових явищ – макроекономічна стабільність і скоординованість дій // *euro 2012. ukrinform. ua /analytical/ 3788/*.
2. Данилишин Б. Світова фінансова криза - тест для України // *Дзеркало тижня. -2008.-11 жовтня* // [http://www. dt/ua](http://www.dt.ua).
3. Демченко С. Банківська криза триватиме і у 2009 році // [http://www/ ngo/ Donetsk/ua/](http://www/ngo/Donetsk/ua/)
4. Дорошенко І.В. Глобальна світова фінансова криза та її вплив на розвиток економіки України // *Проблеми системного підходу в економіці.-2008.-№3*.
5. Проблеми діяльності міжнародної фінансово-банківської системи – у центрі уваги науковців і банкірів. // *Нотатки з конференції. Вісник НБУ.- 2009- №7*.

Рецензент: Т.Г. Логутова
д-р экон. наук, проф., ПГТУ

Статья поступила 26.11.2009